

„De avond was heerlijk, de starren flikkerden en de schone bosschen van Emmenes en Soestdijk verhieven in de stilte der nacht hunne statige kruinen. Ik was geheel in herinnering en vooruitzigten verzonken, 't geen mij egter niet belette te bemerken dat wij, zelfs na het voorspannen van een derde paard, al zeer weinig weg aflegden, tot wij eindelijk de poorten van Amersfoort genaakten, waar mijn reisgenoot, bij bloedverwanten en ik in den zwaarmoedigen Doelen mijn intrek nam.

Weinig verheugde het mij dat wij ons in eene stad zouden ophouden, alwaar tabakskwekerijen de eenige merkwaardigheid uitmaken; ik ondervond egter dat reizen toch ook genot met zich mede brengt en men gevoelt op reis, eene opgeruimdheid die ons zelden in de vaderstad bezielt. De tweede dag was juist niet merkwaardig door snellen voortgang, want wij waren en bleven te Amersfoort. Gaarne zoude ik nu eens wegens de oudheden van deze plaats optekenen, indien ik deze kende, doch ik kan alleen zeggen dat de stad vrij stil is, eenen grooten toren zonder kerk, en vrij doodsche straten heeft. Een gracht zoo breed als de Agterburgwal te Amsterdam is de hoofdgracht. Vóór dat Amsterdam nog eenigen luister bezat, beroemde Amersfoort zich op 350 brouwerijen, nu telt men er eene, wier bier ondrinkbaar is; sic transit gloria mundi.

De omstreken van Amersfoort zijn bevallig. Ik deed eene bedevaart na het beroemde Randenbroek hetwelk in de Jaarboeken mijner Haarlemsche familie eene aanzienlijke rol speelt. Deze plaats ligt op eenen heuvel; hier vindt of vond men alleruitmuntendst geboomte. De geheele plaats is nu aan eene Amersfoortsche sociëteit verhuurd, en de verhuurders, onder het voorwendsel van de plaats op te vrolijken, hebben reeds menigen woudreus onder den bijl der verdelging neder doen vallen; verder moet alles hier zwaarmoedigheid inboezemen, het hoog en donker geboomte, het onophoudelijk gekras van cente ontelbare menigte kraaien, die in hetzelfde nestelen en een huis zo men zegt door den groten Van Campen gebouwd, doch dat liever tot een klooster had moeten bestemd worden. Verder is deze plaats nu de stads Vaux-hall van Amersfoort; de inwoners bestaan van tabaksplanterijen en weverijen, de omgang is hier op eenen stillen en huiselijken toon en in den winter zijn hier de vermaken zonder vele afwisseling.”

(Dr. Kluit, achterkleindochter van Willem de Clercq, noteert hierbij dat de bedoelde Jaarboeken van de haarlemse familie niet bewaard zijn gebleven. De rol, die Randenbroek daarin speelde, is niet bekend. Vauxhall was voorheen een bekende lusttuin en plaats van volksvermaak in Londen).

Door familie-omstandigheden heeft de redakteur geen gelegenheid gehad om het novembernummer van Oud-Utrecht op tijd te laten verschijnen.

Om praktische redenen is combinatie van nummers niet aan te bevelen. Daarom zal op dit vertraagde maandblad van november weldra het decembernummer van Oud-Utrecht volgen.

Oud-Utrecht

VERENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN DE KENNIS
DER GESCHIEDENIS VAN DE STAD EN DE PROVINCIE UTRECHT

Redactie: H. de Jong, Aurorastraat 26, Utrecht

Administratie: H. J. H. Knoester p/a Drift 27, Utrecht

Secr. der ver.: Ir. C. L. Temminck Groll, Hoofdstraat 43, Driebergen

Gironummer penningmeester Oud-Utrecht: 575520

VIJF, EN DERTIGSTE JAARGANG / NUMMER 12 / DÉCEMBER 1962

HERINNERINGEN AAN UTRECHT IN 1900

Het was in 1900 dat ik Utrecht leerde kennen als stad van een stijlvolle rust. De straten waren stil en hadden weinig passage. Zelfs door de nauwe winkelstraten Lijnmarkt en Choorstraat kon men toen volgens een Utrechtenaar wel schieten. Burgemeester Reiger maakte met zijn zwarte hond dagelijks een rondgang door de stad, waarbij hij alle wijken bezocht.

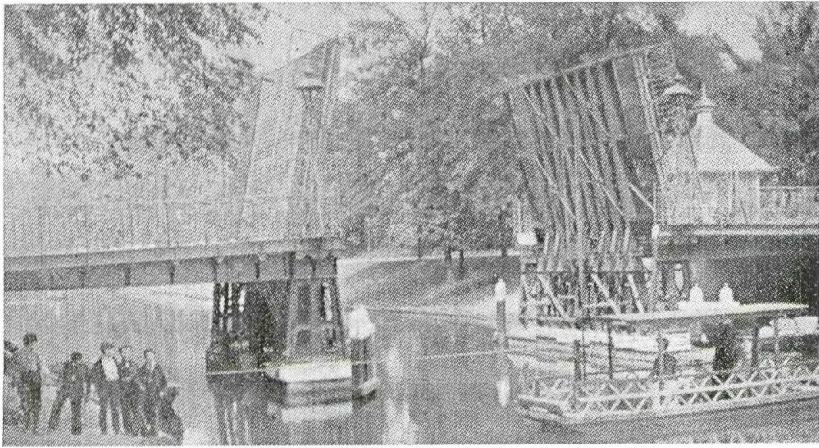
Doch op zondag werd er veel gewandeld. Dan had de Maliebaan de pantoffelparade, waaraan ook Nicolaas Beets met twee dochters wel heeft deelgenomen. Bovendien placht men de singels rond te wandelen; de elite legde met een coupeetje visites af.

Beets maakte aan de arm van zijn dochter Aleide dagelijks een mid-dagwandeling door het Hieronymusplantsoen, waarop hij alle groeten vriendelijk beantwoordde. 's Ochtends kon men daar professor G. W. Kernkamp, toen nog leraar aan het gymnasium en de h.b.s. voor meisjes, aantreffen, die zijn twee blonde dochtertjes naar school bracht.

De hele stad door liep de paardentram. Op warme zomerdagen reed deze met open wagens en banken in de breedte, zo kon men ook naar Zeist rijden. 's Winters genoot men van het arresleden.

Utrecht was een stad van bloeiend muziekleven, dat met nauwe banden aan het duitse was verbonden. Johannes Brahms en Clara Schumann hebben herhaaldelijk in het laatste kwart van de 19e eeuw aan de stadsconcerten hun medewerking verleend.

Ook het Utrechtsch Stedelijk Orchest met Richard Hol als dirigent speelde op zijn woensdagavondconcerten in Tivoli hoofdzakelijk duitse muziek, de destijds moderne franse muziek werd nooit gespeeld. 's Zomers gaf het bij goed weer ook harmonieconcerten in de tuin. Dan zat het publiek aan een tafeltje met een theestof en hoorde men

*Het overhaalschuitje bij de Bartholomeüsbrug in zijn laatste levensdagen.
De brug — opengesteld 21 juni 1902 enkele jaren geleden vervangen —
is al gebouwd*

onder de muziek het gerinkel van de kopjes, maar dat hinderde niemand.

In het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen gaf men vier concerten, de zgn. „Stadsconcerten”, waarop de deftige burgerij in avondkleding verscheen.

Johan Wagenaar was in 1900 leraar aan de Utrechtsche Muziekschool van de Maatschappij van Toonkunst en organist van de Dom. De orgelconcerten van Bach, die hij 's zomers in de Dom speelde, waren niet te evenaren en trokken vele muziekminnaars. Het moet Wagenaar zwaar hebben gewogen bij zijn benoeming tot directeur van het conservatorium in Den Haag van zijn orgel te scheiden. Hij was ook leider van het a capellakoor, dat geregeld uitvoeringen gaf, en van de Muzikale Kring, een gezelschap van begaafde dilettanten, die nevens kunstenaars muziekavonden in intiem milieu gaven. Hoe heeft het utrechtse publiek genoten van de Schipbreuk, waarin Wagenaar de geniale onzin welke Gerrit van der Linde onder het pseudoniem van de Schoolmeester schreef, verwerkte tot een oratorium met de strekking de theatrale operatekst te parodiëren. Hoeveel aandeel in dit succes had de satirieke sopraanpartij van de geestige Catharina van Rennes, de als liederen-componiste en muziek-paedagoge destijds zeer populair was en jaarlijks haar uitvoeringen gaf.

Minder op de voorgrond trad haar evenknie Hendrika van Tuschbroek, die sublimie kinderliedjes en geestige kinderoperetten componeerde.

Men maakte toen ook veel huismuziek, pianolessen werden geregeld gegeven, de radio was nog onbekend. Er was groter huiselijkheid dan nu, men ging 's avonds minder uit. Men speelde veel kaart, whist of

hombre; ook lazen de heren wel voor, waarbij de dames handwerkten. De deftige families gaven diners, de dames hielden haar jour. Personeel was er toen in overvloed.

In 1900 verscheen Heyermans' „Op hoop van zegen”, dat in de schouwburg op het Vreeburg met zijn intieme toneelzaal en goede acoustiek herhaaldelijk werd gespeeld. Louis Bouwmeester vierde er als Shylock zijn triomfen. Liefhebberijgezelschappen gaven hun voorstellingen in Buitenlust van de heer Bus in de Maliebaan, „bij Bus” zoals men toen zei, een enkel gezelschap gaf bal na.

Waar nu op de Mariaplaats het grote gebouw van de Steenkolen-Handelsvereniging staat, was toen het „Utrechtsch Leesmuseum” gevestigd, waar men alle tijdschriften kon lezen.

De vereniging „Nuttige Kennis” onder voorzitterschap van dr. N. J. Singels, rector van het Gymnasium, gaf drukbezochte lezingen. Zij liepen vroeg af, thuisgekomen kon men nog rustig de courant opnemen, die toen niet de verslagen van rampen, ongelukken en misdrijven bevatte, welke wij nu dagelijks daarin aantreffen.

Voor de volksklasse werden in de Loeff Berchmakerstraat lezingen gehouden die ook ander publiek trokken: er traden uitstekende sprekers op en de toegangsprijs bedroeg een stuiver. Toen professor J. C. Vollgraff er met lichtbeelden, destijds nog een nieuwigheid, sprak over de griekse oudheid, ging de hele eerste klas van de h.b.s. voor meisjes, die destijds in de oude geschiedenis les kreeg, erheen en vond het een feestelijke avond.

Prof. G. Kalff liet eens op zich wachten: hij was zijn leesbeurt vergeten en naar een diner gegaan. Doch men haalde hem daar weg en hij hield een kostelijke lezing over Brederode.

Na de stichting van de Volksuniversiteit achtte men deze lezingen overbodig en schafte ze af. Jammer, want degenen voor wie ze waren bedoeld, gingen niet naar de Volksuniversiteit.

De Utrechtenaren van 1900 hebben een ander stadsbeeld aanschouwd dan het tegenwoordige.

Zij hebben de Domtoren niet in zijn tegenwoordige luister gekend maar als een saaie toren, die in 1902 in de stellages zou worden geslagen ter restauratie.

Zij zagen nog op vier korenmolens, wier gevelstenen nu zijn ingemetseld in de tuinmuren van het Centraal Museum.

De stad, van veel kleiner gebied dan nu, was nog bijna geheel door weiland omzoomd. De vroegere benaming van de tegenwoordige Mgr. Van de Weteringstraat, Weistraat, bewaarde de herinnering aan het smalle pad tussen de weilanden dat van de Biltstraat leidde naar het Nachtegaalpad zoals de Nachtegaalstraat toen nog heette.

De Biltstraat was een min of meer landelijke weg met buitenplaatsen en optrekjes; halverwege de straat eindigde de stad, daarbuiten lagen de terreinen van Oudwijk. Ook de Burgemeester Reigerstraat had op het eind een paar buitenplaatsen die aansloten bij het Wilhelminalpark, destijds in aanleg.

Het Vreeburg met de marktgebouwen korenbeurs en fruithal en nog een brok van het Spanjaardsgat was een marktplein. De „beestenmarkt” van paarden, runderen en schapen werd daar gehouden en ook de kermis, die in vermakelijkheden was ontaard, had er plaats.

De Neude met veel oude gevels en luifels was een vredig provinciaal plein, nog niet door het postkantoor ontsierd.

Er was destijds meer groen in de stad dan nu. Wijk C genoot van het Oranjepark als heerlijk ontspanningsoord voor oud en jong die in sloppen en stegen huisden, totdat het in 1938 werd geveld voor een brede verbinding tussen Vreeburg en Weerdsingel.

Het park Nieuweroord werd in 1903 opgeruimd voor het Spoorwegkantoor.

Het Sterrenbos was nog een open terrein, waar de schutterij oefende.

De Catharijnesingel had nog slechts twee spoorweggebouwen en het Stedelijk Ziekenhuis. Een overhaaltje deed de dienst van de tegenwoordige Bartholomeüsbrug; ook de Weerdsingel had zo'n overhaalschuitje aan een touw. Waar nu de Herenbrug is, kende men een schilderachtige knuppelbrug.

Dit zijn slechts enkele grepen uit het utrechtse stadsbeeld van 1900. Sedert zijn de open terreinen in en om de toenmalige stad verbouwd en tal van nieuwe straten verzezen, uitingen van de frisse levenskracht der oude stad.

C. Catharina van de Graft.

*Korte Jansstraat
omstreeks 1900*

WILHELMUS STEENHOFF, PASTOOR TE SOEST 1851—1880

Tijdens kerstmis 1580 verloren de rooms-katholieke Soestenaren hun parochie-kerk: de huidige hervormde kerk, aan de Torenstraat te Soest. Bijkans drie eeuwen waren zij verstoken van een behoorlijk kerkgebouw. Toen de rooms-katholieke godsdienst officieel werd verboden behielpen zij zich al spoedig met een schuilkerk, die op het Lange End — waar precies, is niet bekend — stond. Eerst nadat de katholieke eredienst weer oogluikend was toegestaan, werd een boerderij tot kerk ingericht. De overheid bepaalde echter, dat een en ander werd goedgevonden, indien de kerk uiterlijk op een gewoon huis (een boerderij) geleek.

Officieel bleef de uitoefening van de katholieke godsdienst verboden, hoewel aan de gelovigen in Soest geen grote moeilijkheden in de weg gelegd zullen zijn. Door de sterk overwegende katholieke bevolking werd de rooms-katholieke gemeenschap als een vanzelfsprekendheid gevoeld, terwijl de protestanten hierin een zeer tolerante houding aannamen; al zal de plaatselijke predikant daartegen wel eens gefulmineerd hebben vanaf de kansel. De oude St. Petrus en Pauluskerk werd op last van de staten van Utrecht op boven reeds vermeld tijdstip in bezit genomen door de hervormingsgezinden, een kleine minderheid der ingezetenen, aangevuld met enkele, op roof en vernieling beluste vreemdelingen. Het ging er weinig verheffend toe, zoals een tijdgenoot en ooggetuige, de amersfoortse priester Michael van Isselt heeft geboekstaafd.¹⁾

Wat er nog over was aan kerkelijk gerei in de kerken van Soest, Baarn, Leusden en Isselt werd geroofd en vernield — zo verhaalt hij — en zelfs de klokken werden uit de torens gesmeten en weggevoerd om er geschat van te gieten. In Leusden liepen de boeren te wapen en verjoegen — voor niet lang — de geusgezinde benden. De soester bevolking bood geen weerstand — de kronieken zwijgen hierover — men berustte waarschijnlijk in het noodlot, dat over hen gekomen was. Gealarmeerd en opgeschrikt door de onheilstijdingen over de rondtrekkende beeldenstormers is het aannemelijk, dat Soestenaren zelf de houten heiligenbeelden uit hun kerk hebben genomen en in een zijtorentje of uitbouwsel aan de zuidzijde van de toren hebben ingemetseld en op die manier verborgen voor schennende handen. Daar werden zij in het begin van deze eeuw weer aangetroffen. Gezien de roerige tijden is deze veronderstelling niet al te gewaagd en redelijk aanvaardbaar.

Een tweede hypothese zou zijn, dat de aanhangers van de reformatie de beelden uit de kerk hebben verwijderd, nadat zij het kerkgebouw in bezit hadden gekregen. Dit lijkt onwaarschijnlijk, daar — gezien de woelige tijden — de aanhangers van de nieuwe leer deze

¹⁾ Michaelis ab Isselt, *Sui Temporis Historia* (Keulen 1062).

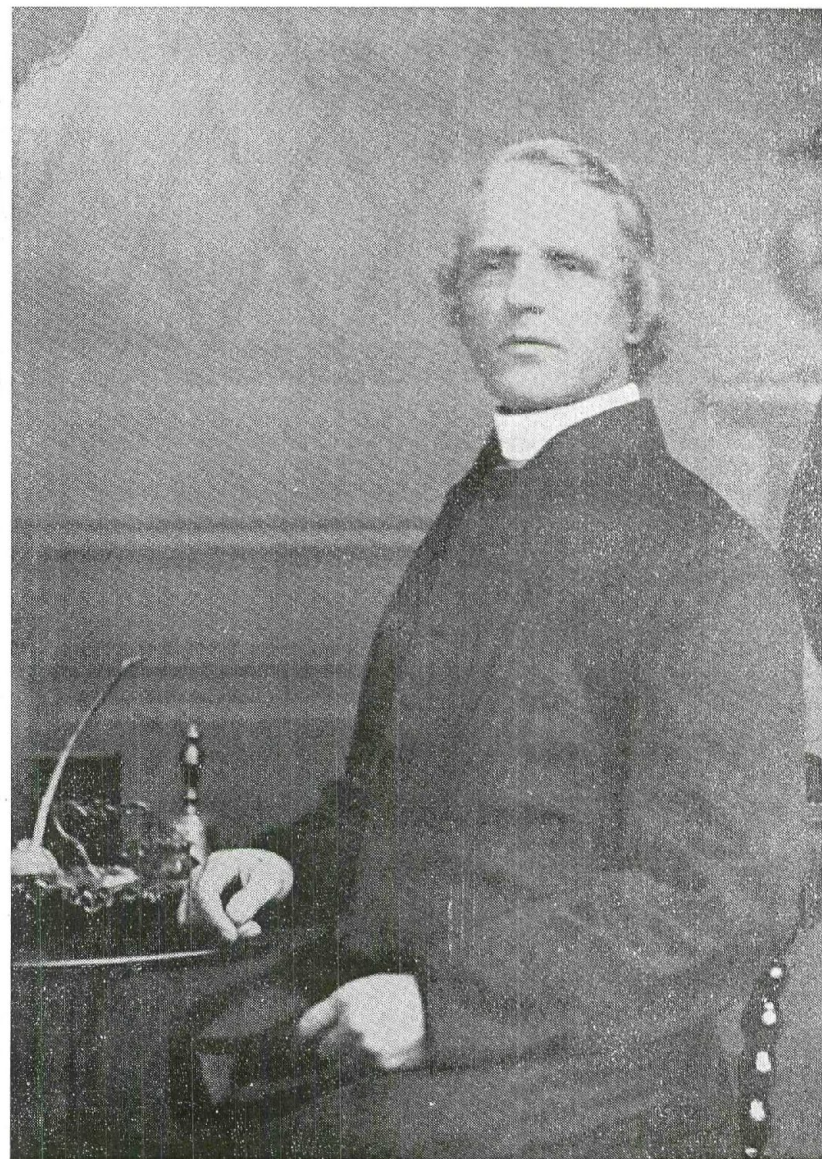
beelden niet ongemoeid zouden hebben gelaten. Het dichtmetselen van de toegang tot dit moeilijk vindbare torenvertrekje wijst er ons inziens op, dat de beeldenschat verborgen werd voor vernielzuchtige handen. Tot eer van de beeldbrekers dient gezegd, dat zij, ondanks de geloofsvervolgingen waaraan zij hadden blootgestaan geen geestelijken of religieuzen mishandelden. En daar de uitoefening van de katholieke godsdienst in 1580 door de staten van Utrecht was verboden en in het jaar 1588 een gereformeerd (hervormd) predikant te Soest geplaatst werd, begrijpt men waarom de heiligenbeelden in hun donker verblijf werden en bleven opgesloten, nog lang nadat de generatie, die de verborgen verblijfplaats kende, was uitgestorven.

De beelden behoren tot een zogenaamd „Marianum” een „Onze Lieve-Vrouw in de Zon”, gelijk de middelnederlandse teksten het noemen.²⁾ Bij de restauratie van de kerktoeren in 1905 kwamen de beelden weer te voorschijn. Zij waren sterk aangetast door de houtworm en verkeerden in een zeer slechte staat. Deze beelden, achttien in totaal bevinden zich thans verspreid in het Rijksmuseum te Amsterdam en in het museum Flehite te Amersfoort.

Het was dus een betrekkelijk kleine groep, die de invoering der kerkhervorming in Soest heeft weten door te zetten. Verreweg de meerderheid der toenmalige, bevolking, ongeveer zeshonderd personen, voelde niets voor de „nije lere” en bleef de oude godsdienst trouw; hiermee waren ze opgegroeid en vergroeid.³⁾

Ondanks tegenslagen heeft zich in Soest de jong hervormde gemeente toch geformeerd en gecondoliseerd, al was het aanvankelijk maar een kleine groep. Van de illusie, dat er geen nieuwe kerk werd gevormd, doch de bestaande kerk met inbegrip van het gehele kerkvolk werd gecontinueerd, alleen in vernieuwde naar evangelische maatstaven herstellende vormen, bleef niet veel over. Er zouden voortaan twee kerken zijn. De kerkelijke verdeeldheid heeft echter in Soest, voorzover is na te gaan, nooit tot scherpe tegenstellingen binnen de dorpsgemeenschap gevoerd. Dit blijkt wel daaruit, dat in de 17e en 18e eeuw vele hervormde Soestenaren lid waren en bleven van het Sint Agatha schutters- of Groot Gaesbeeker Gilde, dat reglementair toch een katholiek karakter droeg.⁴⁾ Ook het feit, dat (op voorschrift van hogerhand) alleen protestanten functies in het dorpsbestuur mochten bekleden, schijnt over het algemeen geen afbreuk te hebben gedaan aan de onderlinge verhoudingen tussen protestant en katholiek.

De katholieke parochie herstelde zich, maar pas omstreeks 1692 kreeg zij weer een eigen pastoor: Joannes Haga, afkomstig uit De-

Pastoor Wilhelmus Steenhoff

²⁾ Jan Kalf, Een belangrijke vondst. „Het Huis” — Oud en Nieuw, 3e jrg. 1905, blz. 289 t/m 301.

³⁾ Archief v. d. geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht II, blz. 28. Vgl. over de langzame doorwerking der reformatie in de dorpen van het Sticht de publicatie van ds. G. van der Zee daarover, Jaarboek Niftarlake 1956.

⁴⁾ E. Heupers, De gilden van Soest”. Soest 1961.

venter. Dr. G. Brom ⁵⁾ noemt volgens Van Heussen als eerste pastoor van Soest Johannes van Hooge; de latijnse uitgave zegt: „Johannes Haga”. Het katholieke deel van Soest bleef derhalve meer dan een eeuw verstoken van een geestelijk herder.

Een boerderij die tot noodkerk was ingericht, werd in- en uitwendig verschillende malen verbouwd. Waarschijnlijk heeft zij op dezelfde plek gestaan waar de in 1853 gebouwde kerk staat, met dit verschil, dat de noodkerk met de voorzijde naar de rijksweg heeft gestaan en de huidige St. Petrus en Pauluskerk in het verlengde langs de Steenhoffstraat (Rijksstraatweg) staat. Een rij geschoren lindebomen aan de zijde van de pastorie geeft de plaats van deze oude kerk ongeveer aan. In het midden der 18e eeuw vernieuwde de destijds in Soest staande pastoor Van Zuylen van Nyveld (1742–1760) deze kerk en later onder pastoor Martinus van Dijk (1826–1839), werd het gebouw in 1836 voorzien van een torentje. De aldus vergrote kerk bleek toch te kleine voor de behoeften der parochie, die zich steeds uitbreidde en daar zij in bouwvallige staat begon te verkeren ontstond het verlangen naar een nieuwe kerk.

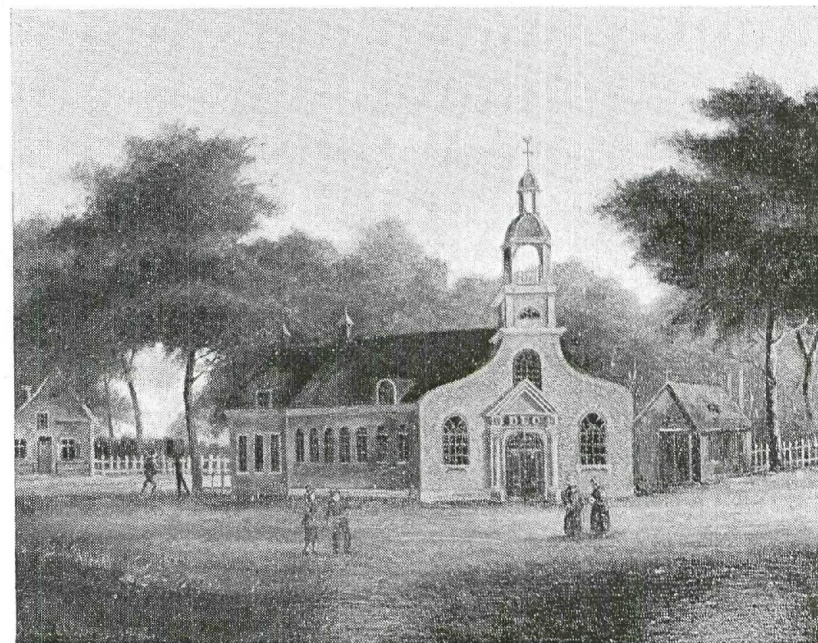
Pastoor Gerardus van Grieken, (1839–1851) de opvolger van pastoor Van Dijk, durfde de bouw van een nieuwe kerk niet aan. Hij scheen zozeer op te zien tegen de kosten en moeilijkheden, dat het tijdens zijn bediening bij plannen bleef. Na het vertrek van pastoor Van Grieken op 10 september 1851 als rustend pastoor naar Amersfoort, werd tot pastoor van Soest benoemd: dr. Willem Steenhoff, geboren te Utrecht, 29 september 1816. Zijn ouders waren: Johannes Steenhoff en Maria van Gruythuizen.

Steenhoff, te Rome gepromoveerd tot doctor in de godgeleerdheid, werd bij zijn terugkomst in Nederland, op 12 juli 1842, na een assistentschap van drie maanden te Amersfoort bij aartspriester Gijsbertus Vermeulen, benoemd tot professor aan het seminarie te Warmond dat tot seminarie voor de gehele nederlandse missie was ingericht. Gedurende negen jaren bekleedde hij deze leerstoel. Zijn zwakke gezondheid deed hem op het einde van het zevende jaar, zijn ontslag uit die betrekking vragen, maar dit werd niet verleend voor 1851. In dit jaar benoemde de vice-superior mgr. C. Belgrado hem tot pastoor te Soest. Naar het schijnt, was deze benoeming tegen de zin van de toentertijd fungerende aartspriester van Utrecht J. Hartman. Reeds eerder was Steenhoff benoemd tot pastoor van de kerk Buiten Wittevrouwen te Utrecht, doch deze benoeming werd geannuleerd door genoemde aartspriester. ⁶⁾

Bij zijn komst in Soest begon pastoor Steenhoff direct met de voorbereidende werkzaamheden tot het bouwen van een kerk, hetgeen hij zich als levenstaak had gesteld. Na overleg met het kerkbestuur en de aartspriester Hartman hield hij, reeds zes weken na de aan-

⁵⁾ Dr. G. Brom, Soest. Archief aartsbisdom Utrecht XXIX, blz. 123.

⁶⁾ Brom, a.w.

*De r.k. kerk te Soest, 1692–1853, Schilderij gesigeneerd door J. L. Alders 1942.
Bevindt zich in de r.k. pastorie te Soest.*

*„R.C. Kerk en Pastory te Soest 1860”. Lithografie.
Komt voor in de Topografische Atlas van Utrecht.
Rijksarchief te Utrecht, no. 955.*

vaarding van zijn benoeming als pastoor, tweemaal een toespraak tot zijn parochianen, om aan te sporen tot offervaardigheid voor een nieuwe kerk. Boven zijn verwachting slaagde pastoor Steenhoff hierin en in korte tijd kreeg hij als bouwpastoor een som gelds bijeen van meer dan dertig duizend gulden. Twee maanden later kon het kerkbestuur de bouw van een nieuwe kerk laten aanbesteden. Aannemer werd Van Berkum te Utrecht voor de som van f 47.300. In september 1853 waren kerk en pastorie voltooid. Welgestelde ingezetenen, meest boeren, gaven vele geschenken, zoals een communiebank, een kleine klok in de toren en het uurwerk. Door kapelaan Piek werden de benodigde gelden voor een preekstoel gecollecteerd. Het Groot Gaesbeeker Gilde stond een gedeelte af van de opbrengst der verhuur van de gildslanden. Tenslotte schonk de weduwe C. Kok de beelden van Petrus en Paulus en van Joseph. Het kerkgebouw is in „romeinse stijl” opgetrokken. Het verlangen van pastoor Steenhoff, die in Rome had gestudeerd, naar een kerk in die trant, komt hierin sterk tot uiting. In oktober 1861 werd pastoor Steenhoff door paus Pius IX benoemd tot erckamerheer.

Pastoor Steenhoff was door de aartsbisschop van Utrecht tevens belast met de geestelijke verzorging van de katholieke militairen in het kamp van Zeist, dat gedeeltelijk op soester grondgebied lag. Steenhoff had hier enige malen het genoeg koning Willem III te ontmoeten.⁷⁾ Aan een feestelijk diner, op 4 september 1853 ter ere van de kroonprins in het kamp gegeven, zat zowel de pastoor-aalmoezenier Steenhoff als de veldprediker aan. Na een minder aangenaam onderhoud tussen koning Willem III en Steenhoff over het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in ons land, werd hij bij een latere gelegenheid door de koning met een minzaam lachje vereerd en verder „zeer vriendelijk bejegend”.

Mgr. Steenhoff was negenendertig jaar als pastoor te Soest werkzaam en onder zijn bezielende leiding begon de emancipatie van het rooms-katholieke deel der bevolking van Soest. Met nooit aflatende ijver werkte hij hieraan. Nadat in 1853 de St. Petrus en Pauluskerk was voltooid werd in 1868 het St. Josephgesticht gebouwd, met een bewaar- en meisjesschool. Een gedeelte van het gesticht werd ingericht als oude mannen- en vrouwenhuis. In 1871 verrees de St. Bonafacius-school, een school voor alleen jongens, terwijl in 1876 het r.k. kerkhof werd vernieuwd en vergroot. Op 10 september 1876 vierde pastoor Steenhoff zijn zilveren jubileum als herder van Soest en zijn parochianen boden — toen zeer gebruikelijk — bij die gelegenheid een gedenkplaat aan, met in het midden, in een ovale lijst gevat, zijn beeltenis. Rondom het medaillon in de lijst de portretten van zijn naaste medewerkers een zestal kapelaans, die met hem in Soest stonden. In fraaie letters: „Ter herinnering aan het Zilveren Jubelfeest van den Hoog Eerwaarden en Zeer Geleerden Heer, Msgr. Wilhelmus Steenhoff, als Herder der Parochie Soest. 1851—1876.”

⁷⁾ L. J. Rogier. Schrikbeeld van een staatsgreep in 1853, blz. 33—34. N.V. Noord. Holl. Uitgevers Mij A'dam. Nieuwe reeks Deel 22, No. 6.

Jaren achtereen en totaal vergeten stond deze plaat op de zolder van het St. Josephgesticht. Zij werd welwillend door de zusters ter beschikking gesteld van de gemeente Soest voor haar oudheidkamer. Bij raadsbesluit van 30 november 1911 is een gedeelte van de Rijksstraatweg naar Steenhoff genoemd. Erg onnauwkeurig stond op de naambordjes: Steenhofstraat, dus met één f. Jaren later ontdekte men de fout en werd deze alsnog hersteld.

Naast zijn arbeid als parochieherder vond de pastoor tijd en gelegenheid de kerkgeschiedenis van ons land te beschrijven van 1842 tot 1862. In de geschiedenis is geen tijdvak zo gewichtig voor de rooms-katholieke kerk, als het herstel der bisschoppelijke hiërarchie in ons land, meende hij. Hield de meer algemene kerkgeschiedenis in de eerste plaats zijn aandacht gevangen, daarnaast toonde hij belangstelling voor de geschiedenis van zijn parochie. Hij voelde zich nauw verbonden met de boeren, dagloners en schaapherders, wier lief en leed hij zo van nabij kende. Wanneer men nu nog oude Soestenaren spreekt, hoort men dikwijls de naam van deze populaire pastoor met ere noemen: een minzaam mens, een ware herder voor zijn volk, daarnaast een geleerde, en een man van fijnzinnige eruditie. Deze oude mensen hebben dat horen vertellen door hun vaders en moeders, die de pastoor hadden gekend.

Op tweede kerstdag, 26 december 1880, 's avonds zeven uur, overleed pastoor Steenhoff in zijn pastorie, toentertijd Wijk B, Dorpsvoetpad no. 23. Hier werd hij drie dagen later uitgedragen en onder grote belangstelling op het Soester kerkhof begraven. Een stenen tombe dekt zijn graf. Hierop is de priester in vol ornaat afgebeeld. Jammer genoeg vertoont de graftombe tekenen van verval. Wil men het behouden dan is vernieuwing dringend nodig.

Met het overlijden van pastoor Steenhoff was een werkzaam leven weggevloten, een leven „met veel ijver en overvloedige vruchten”. Een voortreffelijk mens, een Utrechter, die door zijn leven en werken in een boerendorp als Soest in die tijd, een goed Soestenaar werd, niet alleen gerespecteerd en geëerd door zijn parochianen, maar ook door vele anderen, zelfs door tegenstanders, die het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie en de daarop volgende Aprilbeweging nog niet waren vergeten.

E. Heupers.

BOEKAANKONDIGING

C. A. Schilp en A. Graafhuis, *Ook dit is Utrecht*. Uitgave Utrechtsch Nieuwsblad n.v., 1962, f 4,75.

Met vreugde maken wij melding van dit nieuwe boek over Utrecht. Er kan over deze stad niet genoeg geschreven worden. Na het boek van dr. A. van Hulzen, dat verleden jaar verscheen, is ook deze nieuwe uitgave alleszins op haar plaats.

De heren Schilp en Graafhuis, respectievelijk journalist en archief-ambtenaar, vormen een uitnemend duo. De eerste van jongsaf — je zou haast zeggen: van binnenuit — een beminnaar van Utrecht, die graag schrijft en spreekt over zijn stad. De tweede, door zijn werkzaamheden dagelijks geconfronteerd met de historie van Utrecht, waarin hij zo goed is thuisgeraakt, legt al evenzeer getuigenis af van zijn liefde voor deze stad. De één doet het op een journalistieke manier,

waarbij hij ook put uit een menigte persoonlijke herinneringen. De ander is misschien wat bezadiger; al hetgeen hij waarneemt wordt getoetst aan de documenten. Onnodig te zeggen dat door zulk samenspel een leesbaar en verantwoord geheel ontstaan is.

Echter: tres faciunt collegium. Nog een derde moet hier vermeld worden, de tekenaar Jan Dekkers. Zijn schetsen van utrechtse gebouwen en stadsgezichten, die — met bijschriften van de heer Graafhuis — in het Utrechtsch Nieuwsblad waren verschenen zijn hier gebundeld. Zo blijven ze voor een breder publiek bewaard.

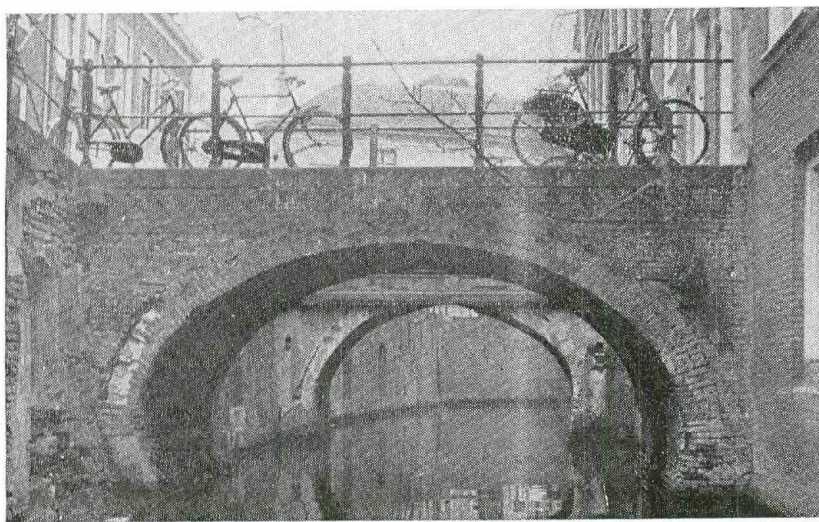
Maar de heer Dekkers deed meer. Hij verzorgde ook de lay-out van dit boek. Hij ging er terecht vanuit, dat een boek over de oude stad allerm minst een antiek aandoende letter en verzorging nodig heeft. En zoals zijn tekeningen geen goging doen om een oud stadsbeeld te romantiseren, zo heeft hij ook de uitwendige vormgeving van het boek nuchter en „eigentijds” willen houden. Er ontstond een royaal boek met veel wit en een smaakvolle indeling. Persoonlijk vinden wij het ontbreken van hoofdletters een weldaad, al zullen sommigen er anders over denken. Dat wij bij de boeken over Utrecht nu ook typografisch van een aanwinst kunnen spreken, staat vast.

De schrijvers hebben hun boeken ingedeeld aan de hand van wandelingen, een systeem dat al eerder voor beschrijvingen van Utrecht is toegepast. Wij denken aan de werken van dr. H. J. Broers, C. W. Wagenaar, J. D. C. van Dokkum en W. Graadt van Roggen. Deze methode biedt veel praktische voordelen, al is het formaat van dit boek weinig geschikt om het op de wandeling mee te nemen. Dat hoeft ook niet. Als het boek maar stimuleert tot ontdekkingsochten en later de nodige informatie verschaft, komt het al volledig tot zijn recht.

De heren Schilp en Graafhuis nemen ons mee naar bekende plekjes, maar ook naar weinig betreden hoekjes. Daartoe mogen we de Abraham Dolesteeg, Twijnstraat aan de Werf, de Gasthuispoort enz. rekenen. De derde wandeling besluit met het huis Renesse, bij de meeste stadgenoten beter bekend als het huis aan de Drift waarin het Utrechtsch Nieuwsblad is gevestigd. We krijgen enkele impressies van het bedrijf, in 1900 door Joh. de Liefde in dit pand gevestigd.

Van harte hopen wij dat het Utrechtsch Nieuwsblad met deze uitgave, zoveel succes zal hebben dat te zijner tijd een tweede deel volgt. Want de stof is nog lang niet uitgeput. En in elk geval moge de liefde voor het zo bedreigde centrum van Utrecht ook door dit boek vermeerderd worden.

de J.

Schilderachtig doorkijkje aan de Kromme Nieuwe Gracht te Utrecht